

عباس محمدی اصل

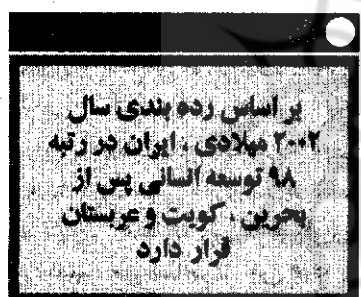
شاخص توسعه انسانی در ایران قرن بیست و یکم

یکم

شاخص توسعه انسانی یا (HDI) Human Development Index به منزله متغیری کارآمدتر از سرانه درآمد ملی در ارزیابی توسعه کشورها، از سوی برنامه توسعه سازمان ملل (United Nation Development Program) برای توضیح پیشرفت ملل و جوامع انسانی معاصر به کار گرفته می‌شود. در واقع در این شاخص، ترکیبی از میانگین، سه نمایانگر امید به زندگی در بنو تولد (تعداد سالیان زنده ماندن یک نوزاد تازه متولد شده با فرض ثبات نرخ مرگ و میر در زمان تولدش)، سطح آموزش (نرخ باسوادی بزرگسالان ۱۵ سال به بالا و میزان ثبت نام در مقاطع تحصیلی مختلف به کل واجدین شرایط ثبت نام در همان مقاطع) و میزان تولید ناخالص داخلی (مجموع ارزش افزود ایجاد شده توسط تولیدکنندگان داخلی هر کشور به اضافه مالیات و منهای

یارانه پرداختی بر قدرت پایه یکسان سازی قدرت واقعی خرید با دلار آمریکا) استفاده می‌گردد تا عملکرد پیوسته ملت‌ها و دولت‌ها در ایجاد فرصت‌های مناسب‌تر زیست اجتماعی از لحاظ بکارگیری درآمد در امر توسعه انسانی، اجتماعی محاسبه شود.

به این ترتیب شاخص توسعه انسانی به (HDI) به وجهی جامع تر از تقسیم‌بندی ملل در قالب کشورهای پیشرفته (عضو OECD) یا مناطق جغرافیایی (عربی، آسیا و اقیانوسیه، آمریکای

لاتین و کارائیب، آفریقا، اروپا و کشورهای مشترک المنافع) یا میزان درآمد آنها (طبقه بندی بانک جهانی) عمل کرد و میزان توسعه انسانی بالا و متوسط و پایین را به ترتیب با نرخ ها ۰/۸ و ۰/۸ برابر یا بزرگتر از ۰/۵ و ۰/۵ - رتبه بندی می کند.

دوم

تعداد و درصد کشورهای هر قاره جهان در دسته بندی توسعه انسانی سال ۲۰۰۰ میلادی به شرح جدول است:

براساس این رده بندی در بین ۱۷۳ کشور جهان در سال ۲۰۰۲ میلادی، کشورهای نروژ و سوئد و کانادا به ترتیب در مکان های اول تا سوم قرار گرفته اند و

سیرالئون نیز آخرین کشور در این رده بندی قلمداد می شود در این میان ایران پس از اخذ رتبه ۷۸ در سال ۱۹۸۸ میلادی در سال ۲۰۰۳ میلادی در رتبه ۹۸ جای گرفته که این رتبه فراتر از رتبه پاکستان و سوریه بوده، ولی پایین تر از رتبه بحرین و کویت و عربستان است.

سوم

مقایسه ایران و چند کشور نمونه بر پایه شاخص HDI در سال ۲۰۰۰ میلادی به این شرح است.

در این سال امید به زندگی در بنو تولد در ایران ۶۸/۹ سال بود که فراتر از پاکستان و قرقیزستان قرار داشت. در حالی که امید به زندگی در سوریه در همین سال ۷۱/۳ سال، امارات متحده عربی ۷۵ سال و ترکیه ۶۹/۸ سال بود. در ارتباط با نرخ باسوادی بزرگسالان ۱۵ سال به بالا نیز این نرخ برای ایران ۷۶/۶ درصد بود، اما برای جمهوری آذربایجان ۹۷ درصد، ترکمنستان ۹۸ درصد، ازبکستان ۹۹/۲ درصد قطر ۸۱/۲ درصد و بحرین ۸۷/۶ درصد بود. البته در این جدول کشورهای پایین تر از ایران نیز دیده می شوند که شامل سوریه با ۷۴/۴ درصد، پاکستان با ۴۳/۲ درصد و عمان با ۷۱/۷ درصد می شدند.

با نگاهی بر شاخص های امید به زندگی می توان به تفاوت میان ایران با دیگران پی برد. زیرا در حالی که شاخص امید به زندگی در ایران ۷۳ صدم می باشد. این شاخص در ازبکستان ۹۱ صدم، جمهوری آذربایجان ۸۸ صدم، قزاقستان ۹۱ صدم و بحرین ۸۵ صدم است ولی در برخی از کشورها این شاخص فروتر از ایران می باشد که در این رابطه می توان به پاکستان ۴۲ صدم، سوریه با ۷۱ صدم و قرقیزستان نیز با ۷۱ صدم اشاره کرد.

در زمینه آموزش هم شاخص ها به گونه ای است که جمهوری های شوروی پیشین که در آسیای میانه قرار دارند و از مناطق تقریباً عقب مانده این امپراتوری بشمار می رفتند دارای شاخص های قابل توجهی بوده و وضعیتی به مراتب بهتر از ایران داشتند.

شاخص آموزش در ایران ۷۵ صدم بود اما در ازبکستان ۹۱ صدم، جمهوری آذربایجان ۸۸ صدم، ترکمنستان ۹۲ صدم و بحرین ۸۵ صدم بود که این مساله حائز اهمیت می باشد.

مقایسه وضعیت ایران و کشورهای هم جوار از حیث رتبه و اجزاء HDI در سال های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۲ نیز بسیار گویا و راهگشا می باشد و می تواند به عنوان ابزاری در دست برنامه ریزان اقتصادی بکار برود.

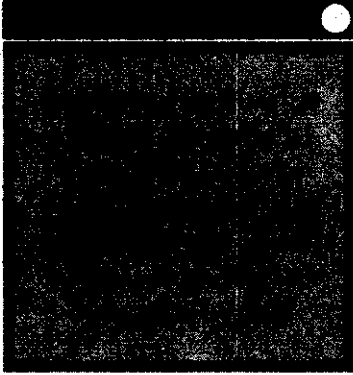
رتبه ایران بر پایه شاخص های HDI در سال ۱۹۹۸ رقم ۷۸ بود که در

قاره	آسیا		اروپا		آمریکا		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
آسیا	۸	۲۱/۱	۶	۶۳/۱	۲۴	۲۳/۱	۲۸	۱۰۰
اروپا	۳۱	۷۳/۸	۰	۲۶/۲	۱۱	۲۶/۲	۴۲	۱۰۰
آمریکا	۱۰	۲۸/۶	۰	۷۱/۴	۲۵	۷۱/۴	۲۵	۱۰۰
آفریقا	۲	۵/۸	۲۰	۲۹/۱	۰	۲۹/۱	۵۲	۱۰۰
اقیانوس هند	۲	۵/۸	۰	۶۰/۰	۰	۶۰/۰	۵	۱۰۰

* Source: Human development Report, 2002-UN

فرهنگی غنی‌تر بدون توجه به افزایش درآمد سرانه ملی راه به جایی نبرد.

تحت این شرایط است که سیاست‌گذاری عصر پسماندی در جامعه ایران قرن ۲۱ غالباً متوجه همانندی کسب دانش و دسترسی به امکانات مادی زندگی بهینه و برخورداری از عمر طولانی‌تر و سالم با افزایش درآمد سرانه بوده تا از این رهگذر امکان فزون‌تر سطح انتخاب نوع و سبک زندگی مطلوب بر پایه بسط ظرفیت‌های انسانی فراهم آید.

سال ۲۰۰۲ به ۹۸ نزول پیدا می‌کند. در حالی که در سال ۱۹۹۸ رتبه بحرین ۴۳، امارات ۴۸، قطر ۵۷، عربستان ۷۰، ترکیه ۶۹، سوریه ۸۱ و پاکستان ۱۳۸ بود. ولی در سال ۲۰۰۲ رتبه آن چنین اعلام می‌شود. بحرین ۳۹، امارات ۴۸، قطر ۵۱، عربستان ۷۱، ترکیه ۸۵، سوریه ۱۰۸ و پاکستان نیز همان ۱۳۸. مقایسه درآمد سرانه نیز در این دو سال جالب توجه است. در سال ۱۹۹۸ درآمد سرانه ایران ۵۴۸۰ اعلام می‌شود در حالی که در سال ۲۰۰۲ این رقم به ۵۸۸۴

بر این سیاق بسط انتخاب‌های آزاد انسانی در قلمرو فضای اجتماعی قابلیت‌ها برای تحقق زندگی بهتر انسانی، اجتماعی از مقتضیات ارگانیستی (بهداشت، سلامت، طول عمر) شخصیتی (هویت مستقل و مکمل اجتماعی)، اجتماعی (قانون‌مداری) و الگویی (نهادینگی آزادی) در سطح فرد و ملزومات اقتصادی (بازارهای رقابتی)، سیاسی (مردم‌سالاری)، جامعه‌ای (تامین اجتماعی) و فرهنگی (نهادهای معرفتی پیشرو) در سطح کلان رنگ می‌گیرد و به اتکای مشارکت‌پذیری آحاد جامعه در توفیق‌جویی‌های جمعی، به تداوم توسعه انسانی، اجتماعی در این جامعه در قرن ۲۱ مدد می‌رساند.

افزایش می‌یابد. درآمد سرانه کشورهای همسایه نیز در سال ۱۹۹۸ چنین اعلام می‌شود بحرین ۶۰۱۶، امارات ۶۲۰۹، قطر ۶۲۲۵، عربستان ۶۰۹۱، ترکیه ۵۵۱۶، سوریه ۵۳۷۴ و ترکیه ۲۲۰۹. اما در سال ۲۰۰۲ شاخص‌های درآمد سرانه کشورهای مزبور به این شرح بود. بحرین ۱۵۰۸۴، امارات ۱۷۹۳۵، قطر ۱۸۷۸۹، عربستان ۱۱۳۶۷، ترکیه ۶۹۷۴، سوریه ۳۵۵۸ و پاکستان ۱۹۲۸. در مقایسه با درآمد سرانه کشورها در این ۲ سال، این واقعیت آشکار شده که اکثر کشورهای عرب همسایه که نفت خیر می‌باشند با افزایش قابل توجه درآمد سرانه مواجه بودند، اما اوضاع در کشورهای فقیر متفاوت بود و درآمد سرانه آنها کاهش داشت که در این رابطه باید به سوریه و پاکستان اشاره کرد.

این در حالی است که محاسبه شاخص HDI بر درآمد نفتی و میزان جمعیت و وضعیت ایران در مقایسه با سایر اعضای اوپک در سال‌های ۱۹۹۵ و ۲۰۰۰ میلادی به این شرح است. درآمد سرانه ایران در سال ۱۹۹۵ در میان کشورهای عضو اوپک ۱۷۳۰ بود در حالی که برای الجزایر ۱۴۵۱، عراق ۸۳۷، کویت ۱۴۹۳۳ و لیبی ۶۴۸۵ بود. در همین سال شاخص صادرات نفت نیز برای ایران ۱۴۹۷۳ بود. اما برای الجزایر ۶۹۳۸، عراق ۴۶۱، کویت ۱۲۰۵۴ و لیبی ۷۷۶۳ بود. این وضعیت در سال ۲۰۰۰ تغییر می‌یابد بطوری که درآمد سرانه ایران در این سال ۱۵۷۴ دلار اعلام می‌شود که در مقایسه با سال ۱۹۹۵ کاهش نشان می‌دهد. اما برای الجزایر ۱۷۴۶، عراق ۱۸۸۶، کویت ۱۶۳۶۸ و لیبی ۶۴۷۸ دلار گزارش می‌شود.

چهارم

رویکرد رفاه اقتصادی بر مبنای مصرف کالاها و خدمات در دوران سازندگی به افزایش درآمد ملی ایران می‌اندیشید و غافل از آن بود که درآمد افزون‌تر بدون بهبود زیرساخت‌های اقتصادی و سیاسی نمی‌تواند منجر به بهبود کیفیت زندگی مردم و گسترش توان آنان در تکوین زندگی آتی‌شان در قالب رویکرد توسعه انسانی، اجتماعی باشد. این با وجودی است که تأکید یک‌جانبه در دوران مدنیت نیز بر برابری فرصت‌های تحصیلی و شغلی، تعادل جنسیتی، تغذیه و بهداشت و محیط زیست بهینه و پایدار، سیستم قضایی، حقوقی فراگیرتر، آزادی‌های سیاسی وسیع‌تر و زندگی

بعد از مقایسه حتما ما را انتخاب خواهید کرد

نمایندگی فروش کلیه بلیط‌های داخلی و بین‌المللی - عضو IATA
NILGOON RAH TOUR & TRAVEL Agency Co. L.T.D

تعداد ما ۲۴ سال تجربه حاصل

- برگزاری تورهای اروپایی و آسیایی
- و خاور دور با بهترین سرویس
- اجرای تورهای داخلی بصورت انفرادی و گروهی
- رزروشن کلیه هتل‌های ۳ و ۵ ستاره در ایران و جهان
- اجرای تورهای زیارتی و سیاحتی و تفریحی در کلیه نقاط ایران
- خدمات ویژه جایگاه تشریفاتی CIP (میهمانان ورودی و خروجی)
- اخذ ویزای ورودی به ایران برای میهمانان خارجی
- اخذ ویزای دبی (فوری - عادی) ویزای سوریه - ویزای تایلند و آفریقا

تلفن: ۱۱۳۲۱۵۰ - ۱۱۳۲۱۵۱ - ۱۱۳۲۱۵۲ - ۱۱۳۲۱۵۳